

STORTINGET

Representantforslag 234 S

(2021–2022)

fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Kjell Ingolf Ropstad
og Dag-Inge Ulstein

Dokument 8:234 S (2021–2022)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Kjell Ingolf Ropstad og Dag-Inge Ulstein om å innføre en avgift på omdisponering av matjord og andre verdifulle arealer

Til Stortinget

Bakgrunn

Krigen i Ukraina har gitt økt oppmerksomhet om norsk matproduksjon og behovet for å ivareta norsk matjord. Russland og Ukraina står for en stor del av verdens kornproduksjon, og krigen er en påminnelse om hvor raskt verden kan endre seg og hvor sårbare man er. Generalløytnant Robert Mood sier til Bondebladet at norsk landbruk er nesten like viktig for Norges overlevelse som Forsvaret.

Likevel bygges stadig mer matjord ned. Områder som tidligere var åkre og enger, blir nedbygd av bolighus, veier, jernbane og næringsvirksomhet. Kun 3 pst. av Norges areal er dyrket mark. Av dette er det bare 30 pst. som egner seg til å dyrke matkorn. Ingen EU-land har lavere andel. Mellom 2004 og 2015 forsvant hele 97 000 dekar jordbruksareal.

Omdisponering av ulike former for areal er drevet av hensynet til både privatøkonomiske gevinster og økonomiske vurderinger i offentlige utbyggingsprosjekter. I et samfunnsøkonomisk perspektiv kan slike omdisponeringer gi negative eksternaliteter som forurensing, tap av biologisk mangfold, risiko for flom og tap av matjord. En grunneier kan for eksempel isolert sett se seg tjent med å selge matjord til en utbygger. Men når

dette skjer i stor skala, kan dette gi en samfunnsøkonomisk kostnad i form av at landet sitter igjen med for lite matjord i et beredskapsperspektiv. Utbyggere kan ha interesse av å overvurdere de privatøkonomiske gevinstene ved omdisponering av areal for å øke sannsynligheten for å få konsesjon. En avgift kan bidra til å rette opp denne markedssvikten, ved at prisen på omdisponeringen reflekterer de samfunnsøkonomiske kostnadene som ligger i tapt matjord eller tap av biologisk mangfold.

En annen måte å tilnærme seg dette på kan være at planvedtak skaper verdier som tilfaller grunneiere og eiendomsutviklere, mens ressurser som har verdi for samfunnet, forsvinner. Ressurser som kan gå tapt, er ikke bare matjord, men også uberørt natur, friluftsområder, kulturminner og strandsoner. I et innlegg i Nationen 24. august 2017 skriver forsker Erling Berge m.fl. fra Norges miljø- og biovitenskaplige universitet (NMBU) at Sveits har en avgift som sørger for at de samfunnsøkonomiske verdiene som planvedtaket utgjør, blir betalt tilbake til det offentlige. Andelen betales ved salg eller utbygging av arealene.

Innføring av en avgift må komme i tillegg til andre grep som gjøres for å redusere mengden omdisponeringer av dyrket mark, slik at ikke avgiften blir oppfattet som en mulighet til å kjøpe dyrkede arealer for nedbygging. Forslagsstillerne forutsetter at den nye jordvernstrategien som ble lagt fram for Stortinget våren 2021, blir fulgt opp, og at en avgift på omdisponering av dyrket mark vil styrke denne strategien.

Uansett tilnærming kan en avgift på omdisponering av matjord og andre arealer gi bedre utnyttelse av allerede nedbygd areal i byer og tettsteder. Mye god matjord finnes for eksempel rundt de store byene. Blir det dyrere å bygge ned denne matjorden, blir det mer lønnsomt

med fortetting og utvikling av nedbygd areal i byene. En slik avgift kan altså ikke bare gi positive effekter på bevaring av matjord og uberørt natur, den kan også gi mer kompakte byer med redusert transportbehov og mindre miljø- og klimautslipp.

Forslagsstillerne vil derfor foreslå at det utredes og innføres en avgift på omdisponering av matjord og andre verdifulle arealer.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

for s l a g:

Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om en avgift på omdisponering av matjord og andre verdifulle arealer.

8. april 2022

Olaug Vervik Bollestad

Kjell Ingolf Ropstad

Dag-Inge Ulstein